

Javaslat a
„[Cserépfalu szőlő és gyümölcskultúrája című érték]”
[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Fila József(név)

.....(aláírás)
Cserépfalu, 2015. szept.(település, dátum)
(P.H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: Fila József
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: Fila József
Levelezési cím: 3413 Cserépfalu, Váraljai út 5.
Telefonszám: 49/423-057
E-mail cím:

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Cserépfalu gyümölcs és szőlőkultúrája
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	
3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése: Cserépfalui Települési Értéktár
4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

A téma Útbíró Kósik István hasonló című 1999-ben készült munkáján alapszik, amely sajnálatos módon nem jelent meg a Cserépfalu 7 és fél évszázada című összeállítás második kiadásában sem. Történelmi áttekintés

Cserépfalu szőlőtermesztésének kezdetére vonatkozóan nincs biztos adat. 1214-ben az egri püspökség tulajdonába került a terület és feltételezhető, hogy ez segíthette a szőlőtermesztés kialakulását. Alátámasztja, hogy Tibolddaróc, Kács az 1230-as években jelentős szőlőültetvényekkel rendelkezett már.

Az 1400-as években a falu már nem tartozik az egri püspökséghez, de Decsei Tamás cserépi papa igazolja, hogy Sári János és Bagdi Tamás a bordézsmaít megadták. Ez az első írásos nyom a cserépfalui szőlőtermesztésről. Az 1580-as években már 68 fő szerepel a dézsma listán. A

szőlőterületek nagysága 2-400 négyszögöl lehetett. A török hódoltság idején a bécsi béke megkötése után a törökök is támogatják a szőlőtermesztést az adózás lehetősége miatt.

A szőlőterület alakulása:

- 1780 körül	74 ha – 129 kh
- 1840	61 ha – 107 kh
- 1861	75 ha – 131 kh
- 1900 elején	9 ha – 16 kh
- 1935	69 ha – 120 kh
- 2014	43 ha – 75 kh

Látható, hogy a filoxéra vész nagymértékben tönkre tette a település szőlőültetvényeit, de ezt sikerült fejleszteni és elérte az előző időszakok értékeit.

A szőlőtelepítések helyei nem azonosak a jelenlegi ültetvényekkel. A tulajdonviszonyok miatt, az igazán jó fekvésű területek elhagyottak alig-alig van rajta szőlő.

A szőlőtermesztés technológiája jelentős fejlődésen ment keresztül. A sok kézimunkát igénylő fázisok gépesítve lettek. Így a metszés, zöldmunkák, szüret jelenti a kézi munkaerő igényt jelenleg.

A bakhátas művelésből kordonos művelés lett. Az ültetvények fajta összetétele is megváltozott.

Jellemző volt a sok fajta együttes telepítése. Napjainkban fajtatiszta táblákon történik a szőlő termesztése, lényegesen nagyobb hozamokat produkálva.

A szőlőtermesztés, csak kiegészítő tevékenység volt a faluba. Olyan család, amely csak ebből élt nem volt. A szőlőt saját céljára dolgozta fel a gazda és fogyasztotta is el.

A filoxéra vész utáni időszakból az ismeretek már megalapozottak. Konkrét ismeretek vannak a szőlőfajtára, technológiai eszközökre vonatkozóan. Erre az időszakra esik a nagyüzemi gazdálkodás kialakulása, ami alapvetően megváltoztatta a hagyományos családi termesztést. A gazdasági hatékonyság érdekében különböző termelői centrumokhoz csatlakoztak, ahol a támasztott követelményekhez kellett igazítani a gyakorlati tevékenységet. A kis területek változatlanul megtalálhatók.

Az EU csatlakozás utáni időszakban a támogatási rendszerek határozzák meg a szőlőtermesztést. A kivágások támogatása eredményezte, hogy ilyen mértékben lecsökkent a termőterület. A telepítési támogatások új fajták megjelenését eredményezik. A kék szőlő aránya jelentősen megnőtt a területen, ami nem volt a jellemző a falu szőlőtermesztésére. Hogy hagyománya van a szőlő termesztésének a településen bizonyítja a szőlőfűrt a falu címerében.

A gyümölcsstermesztésről:

A szőlőhegyeken és a házi kertekben termelt a faluban a gyümölcs. Összefüggő nagyterületű ültetvény nem volt a település határába. A 2000-es évek első részében 13 ha gyümölcs telepítés történt Dósa Sándor tulajdonába. A piaci igényekhez igazodóan cseresznye, meggy, szilva, sárga és őszibarack, mandula, körte, málna került telepítésre. De som és berkenye is került a kertbe.

A régi időkben a szőlőkbe telepített gyümölcsfa sűrűsége nem érte el az alföldi szőlőkbe telepített fa sűrűségét de mértékadó volt.

A szőlők alján diófa állt, a szőlők sora közt egy puha cseresznye volt a jellemző a 1930-as évektől a rövidszárú szomolyai cseresznye is megjelent a Germerzdorfi mellett. Őszibarack is díszlett a sorok között körtével vegyesen. A szőlőben a járások mentén köszméte és ribizli volt ültetve. Ezek szüretelése a gyerekek dolga volt. A szőlők tetején körtefák voltak ültetve. A mély fekvésű helyeken a bódi szilva hozta a bő termését. A szőlők alján eper is előfordult, bár inkább a házi kertekbe ültették. Almafák a körtével vegyesen voltak találhatóak. A gyümölcsfákat nem metsztették, csak a száraz gallyakat fűrészelték ki a koronából, növényvédelemben nem részesültek.

A gyümölcsfák oltása gyakori jelenség volt. Ennek ismerete széles körben elterjedt a faluban.

A fajtákról:

Alma: Batul, Húsvéti rozmaring, Aranyparmen, Kormos alma, Borízú alma és az Édes alma volt a jellemző.

A háború utáni időszakban a Jonathan, Starking, Golden Delicious fajták megjelennek. Ezek már növényvédelmet igényeltek így inkább a házi kertekbe ültették.

Körte: Császárkörte, Vilmoskörte, Pergament, Árpás volt a jellemző, de más fajták is előfordultak.

Őszibarack: a champion fajta hozott jó termést, de mivel nem metsztették jellemző volt a termés elapródása.

A gyümölcsök tárolására a padot, ill. a pincéket használták. Az őszi betakarítási időszakban fokozottan őrizték a terméseket. 4-5 csősz, pásztor vigyázta a határt és jelentett a bírónak a tapasztalatokról. Esetenként eljárás is volt a problémás esetekben. A pásztorok a vigyázó fáknál tartózkodva figyelték a személyi mozgást is.

5. Indoklás a Települési Értéktárba történő felvétel mellett, kitérve a nemzeti érték jelentőségének bemutatására:

A pince és borkultúra nem alakulhatott volna ki szőlőtermesztés nélkül. Mivel a falu körüli területek korlátozottak így intenzív termeléssel igyekeztek azt használni. A gyümölcsök a család ételkészítésében játszottak fontos szerepet (dió, szilva) de kis tételben a környező települések (Eger, Mezőkövesd) piacán bevételt is jelentett a gazdáknak. A szőlő és gyümölcs termesztés kapcsolódása régi időkre visszanyúlik, napjaink gyakorlata is.

A fentiek alapján települési értékkel nyilvánítása indokolt.

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Kósik István: Cserépfalu szőlőtermesztése és borászata 1999

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: www.cserepfalu.hu/ertektar

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja.
4 db fénykép
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek.
3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat.

Cserépfalu szőlő, és gyümölcskultúrája

1. Cserépi szőlősorok

2. Szüreti pillanat I.

Cserépfalu szőlő, és gyümölcskultúrája

3. Szüreti pillanat II.

4. Szüreti pillanat III.